

Nytten af militære øvelser

Fra parathed til øget afskrækkelse?

Øvelse gør mester: hvis der er én ting, som alle væbnede styrker har til fælles, er det den betydning, de tilskriver øvelser. Det er en kerneaktivitet, der er indgroet i det militære DNA, og som er afgørende for de militære styrkers parathed. På trods af det har militære øvelser ikke vakt større interesse som forskningsobjekt. Men militære øvelser bør være genstand for en mere konkret analyse.

Militære øvelser er afgørende, når det kommer til at teste tropper og enheders kampdygtighed, og hvad enten der er tale om en værnssfælles eller multinational kontekst. Det er i øvelser, at nytten af ens træning kan vurderes. For NATO og dets medlemsstater (herunder Danmark) er militære øvelser med til at sikre de væbnede styrkers parathed. De sikrer, at chefer og enheder udvikler deres militære færdigheder, øver operative standardprocedurer, forbedrer interoperabilitet og får afprøvet nye koncepter, doktriner, taktikker og teknologier. Øvelser er med til at garantere, at NATO-landenes væbnede styrker er kampdygtige, effektive, kompetente og beredte.

Men militære øvelser er ikke harmløse. De har tidligere været brugt til at dække over militære operationer (såsom de egypti-

CMS Memo

November 2020 · Guillaume Lasconjarias

Centrale pointer

- Ikke at øve, er ikke en mulighed. Det vil ikke føre til lavspænding, men i stedet sende et budskab om manglende beslutsomhed. Øvelser bidrager til balancen mellem beslutsomhed og afspænding, når de kombineres med gennemsigtighed og åbenhed.
- Øvelser kan skabe misforståelser, og de skal derfor udformes med henblik på deres strategiske hensigt. En præcis kommunikationskampagne bidrager til at reducere spændinger.
- Militære øvelser er mere end blot interoperabilitet. Øvelser dækkende hele NATOs ansvarsområde vil hjælpe militære planlæggere og interessenter til at få en bedre forståelse for, hvordan trusler bliver opfattet. Det vil understøtte en fælles kultur omkring militære nøglekompetencer.

ske styrkers krydsning af Suezkanalen under Yom Kippur-krigen) eller er blevet opfattet som optakt til en militær operation og dermed ført til uro og potentiel eskalation (som tilfældet var med NATO-øvelsen *Able Archer* i 1982). Det er vigtigt at have disse historiske fortilfælde in mente, eftersom der i det seneste årti er sket en mangedobling af militære øvelser, der afspejler nye geopolitiske tendenser. Øvelsesaktiviteter er et opmærksomhedspunkt for alle sikkerhedspolitiske beslutningstagere, da de ofte mere end ord indikerer præmisserne for en konflikt. Nogle stater benytter militære øvelser til at presse deres naboer (fx Rusland i forhold til Ukraine og Kina i forhold til Taiwan) eller forsikre deres allierede og dermed genbalancere den strategiske situation (som det var tilfældet med Frankrig, Grækenland og Cypern i det østlige Middelhav).

Militære øvelser er derfor ikke kun en militær aktivitet. De udtrykker et diplomatisk og politisk budskab, og de går sjældent ubemærket hen. Øvelsernes diplomatiske og politiske konsekvenser afhænger af deres størrelse, placering og omfang. Deres rolle falder under fire, ikke gensidigt udelukkende kategorier:

- Forsikre allierede;
- Øge samarbejdsevnen;
- Sende diplomatiske signaler;
- Medvirke til afskrækkelse.

Alle disse kategorier indgår i NATOs værktøjskasse, og NATO har altid set militære øvelser som medvirkende til at opnå NATOs primære berettigelse: fred og stabilitet i den euro-atlantiske region. Øvelser vidner derfor ikke kun om nationernes fælles forsvarsforpligtelse, men kan også demonstrere, at NATO fortsat lever op til sit formål.

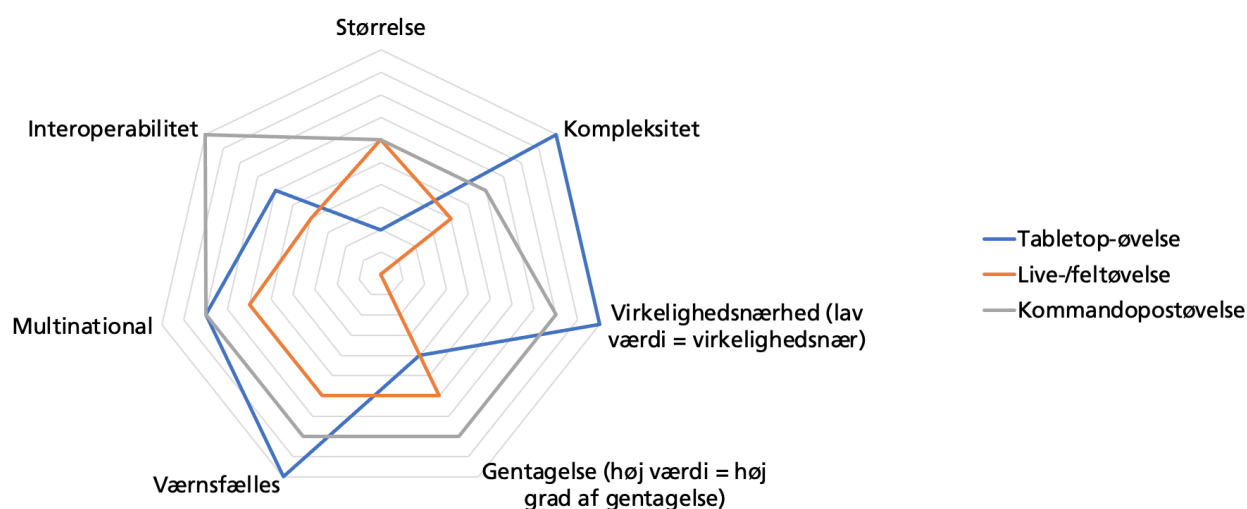
Hvis NATOs medlemsstater vil opretholde en effektiv alliance, bør de forpligte sig på permanent at investere i øvelser. **Øvelserne bør være store:** Siden Ukraine-krisen i 2014 er omfattende øvelser vendt tilbage som en trend, og det vil være efter denne målestok, at øvelser skal tilrettelægges i de kommende

år. Disse fremtidige øvelser skal være værnssfælles og multinationale – som eksempelvis øvelsesserien *Trident Juncture* – men der er også behov for nationale øvelser, der garanterer hver enkelt allierets engagement.

Øvelserne skal være **fremadskuende og innovative**, både i forståelsen af, hvordan moderne krigsførelse udvikler sig, og i tilpasningen af træningen til at imødegå nye udfordringer. Scenarier skal være udfordrende og baseret på realistiske og plausible situationer. NATOs evne til at afskrække en modstander afhænger af, at alliancen kan demonstrere, at den kan adressere det fulde konfliktspektrum, i alle strategiske retninger. Herudover bidrager NATOs øvelser til at opretholde en fælles strategisk kultur.

En forudsætning er, at øvelser **beskyttes fra økonomiske nedskæringer**. Øvelser er ikke billige, men det er nødvendigt med ambitiøse og effektive øvelsesprogrammer, der omfatter både NATO- og EU-lande på alle niveauer: NATO sætter standarderne, garanterer interoperabilitet og fokuserer på den militære dimension. EU kan hjælpe ved at fokusere på underliggende anliggender, såsom militær mobilitet, hvilket vil sige kapaciteten til at kunne indsætte styrker over hele Europa. Sådanne øvelser kommer selvfølgelig med en pris, men kan samtidig give anledning til nytænkning staterne imellem.

Figuren viser tre typer af øvelser hhv. tabletop-, live-/felt- samt kommandopostøvelser. Alle tre typer bibringer forskellig værdi; Live-/feltøvelser er synlige og kan bruges til at vise troværdighed og signalere egne kapaciteters evner. Tabletop-øvelser og kommandopostøvelser er velegnede til at træne beslutningstagningsstrukturer og interoperabilitet på alle niveauer. Tabletop-øvelser er også velegnet til at træne fremsynethed og eksperimentering, hvilket er nødvendigt for at forberede væbnede styrker på "det ukendte". Opsummerende sættes der store krav til øvelser: de skal træne til i dag, teste i forhold til morgendagens modstander og sende nøglebeskeder til interne og eksterne målgrupper.

Figuren viser, hvordan tre typer af øvelser adskiller sig på syv karakteristika. 1) Tabletop-øvelser er øvelser på strategisk niveau, hvor militære chefer og diplomater samarbejder om komplekse scenarier; 2) Live-/feltøvelser foregår med rigtige kampenheder i felten og giver mulighed for at teste næsten virkelige kampsituationer; 3) Kommandopostøvelser primære mål er at træne chefen, staben og kommunikationen indenfor og mellem hovedkvarterer.

Anbefalinger

Udnyt øvelsens politiske og diplomatiske muligheder...

Militære øvelser adresserer en bred vifte af publikummer (internt i forhold til deltagere og eksternt i forhold til offentligheden, politikere, diplomater, partnere og allierede og modstandere). Derfor er det nødvendigt at være forsigtig, når øvelserne planlægges og afvikles for at undgå misforståelser. Den strategiske hensigt skal være gennearbejdet i forhold til, hvordan øvelsen vil blive opfattet. Den rette løsning vil variere med øvelsens størrelse, volumen, natur og geografiske placering: da NATO-øvelsen *Trident Juncture* blev afholdt i Portugal i 2016 og da øvelsen *Anakonda* fandt sted i Polen i 2016 var træningsudbyttet forholdsvis identisk, mens signalerne over for Rusland var meget forskellige. Militære øvelser er ikke blot en del af budskabet. De er selve budskabet.

Dette budskab må være subtilt for ikke at blive misforstået. Dermed ikke sagt, at øvelser bør aflyses: afståelse fra at afholde øvelser kan også blive opfattet som et tegn på svaghed såvel som forsoning. Militære øvelser kan, afhængigt af deres udformning, blive opfattet som en potentiel men eksisterende trussel, især i tider med geopolitiske spændinger. I relationen mellem NATO og Rusland er risikoen for eskalation og misforståelser allerede til stede og Rusland har de seneste år gennemført omfattende øvelser, bl.a. med kort varsel, til at skabe usikkerhed langs NATOs og NATO-partners grænser. Hvis NATO ikke træner sammen, vil afskrækkelsevnen blive forringet, hvilket netop kan tilskynde en ekstern aktør til bruge væbnet magt.

Gennemsigtighed er afgørende. Ligeledes er Wien-dokumentet.

Normalt inkluderer militære øvelser pressebriefinger, VIP-dage samt invitationer til forsvarsattachéer og diplomater. Ved på den måde at skabe åbenhed og forudsigelighed reduceres de militære spændinger – hvilket står i modsætning til den usikkerhed, flere russiske øvelser har affødt. Wien-dokumentet skal garantere, at militære øvelser bliver annonceret i god tid og indeholder samtidig en række begrænsninger for at bibeholde et stabilt og sikkert Europa. I en tid med geopolitiske spændinger bør det være en prioritet at revidere Wien-dokumentet. Især når de fleste af de traktatfast-satte søjler (INF, Open Skies Treaty, CFE etc.), der har konstitueret den europæiske sikkerhedsarkitektur efter den Kolde Krig, er forsvundet.

... men bevar den militære værdi

Øvelser er ikke det samme som rigtig krig, men de skal være så realistiske som muligt. De må være opfindsomme, udfordrende og samtidigt effektive. Ellers mister de deres værdi. Denne paradoksale forudsætning kræver en **balance mellem realisme og hvad der kan realiseres** i henhold til tid, ressourcer, finansiering etc. Det er et stort arbejde at udvikle øvelsesscenarier, men ofte er de ikke realistiske nok til at blive taget seriøst af den specifikke målgruppe for træningen.

Fremfor alt **bør øvelser forholde sig til kompleksitet**. Denne kompleksitet kan ses som en blanding af militære betingelser (fx anti-access and area denial, cyber, luft- og missilforsvar etc.) inden for et bestemt område, der inkluderer en mangfoldighed af aktører og krav (fx FN, NGO'er, beskyttelse af civile, kritisk infrastruktur etc.) Det er i dag nødvendigt at dække alle disse

potentielle missioner og operationsområder, hvilket skaber yderligere behov for at inkludere områdeeksperter i militære øvelsesaktiviteter, øge hovedkvarterernes og stabenes størrelse samt påvirke det professionelle militære uddannelsessystem. Det vil alt sammen kræve yderligere indsatser.

Yderligere anbefalinger

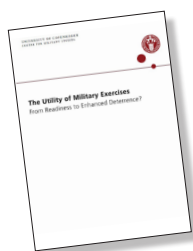
I tillæg til ovenstående fremlægges her en række anbefalinger til, hvordan et ambitiøst NATO/nationalt øvelsesprogram kunne se ud.

På **det strategiske niveau** må beslutningstagere have en dyb forståelse for militære øvelsers strategiske og operationelle værdi, herunder for deres internationale rolle. En sådan forståelse kan også være med til at fremme yderligere finansiering af øvelsesaktiviteter, som vil gøre det muligt at planlægge og udføre militære træningsøvelser regelmæssigt. Støtte til nationale og multinationale militære øvelser (NATO, EU og andre partnere) vil bidrage til at øge den politiske tillid mellem koalitions- og alliancepartnere. Den multinationale dimension kan endvidere forstærkes, hvis staterne er villige til at dele og åbne nationale trænings- og øvelsescentre – centre, som kan blive fuldt eller delvist finansieret gennem NATO.

Udfordringen på **det værnssfælles operationelle plan** er at sørge for, at træning og parathed er afstemt på alle niveauer. Det kræver fokus på tværgående øvelsesaktiviteter – med samarbejde mellem værn, styrelser, kommandoer og – i en multinational kontekst – mellem stater. Flere lande har i de senere år implementeret nye øvelsestyper, fx med en cyber/hybrid-dimension, men yderligere øvelser er fortsat nødvendige, såsom en NATO-ledet værnssfælles og fuldspektret, multinational integreret luft- og missilforsvarsøvelse.

Praktikere på **det operationelle og taktiske niveau** må se øvelser som en mulighed for at kunne teste planer, doktriner og udstyr. For at være i stand til det, bør de fra deres overordnede have en vis fleksibilitet med hensyn til løbende at ændre på scenarier, og det bør ligeledes være tilladt at begå fejl: Øvelser bør være udformet på en måde, så chefer og/eller deres enheder bringes i situationer, hvor de vil begå fejl. Kun det gør det muligt at identificere kritiske svagheder og hvordan de kan bringes i orden. For at føre disse anbefalinger ud i livet kræves fortsat økonomisk prioritering af øvelserne. Et løfte om finansiering af militære øvelser i lighed med NATOs cyberløfte ville garantere parathed og muliggøre afskrækkelse.

Nytten af militære øvelser

Dette CMS Memo bygger på CMS Rapporten *The Utility of Military Exercises – From Readiness to Enhanced Deterrence?*, udgivet af Center for Militære Studier ved Københavns Universitet. Rapporten findes i sin fulde længde under 'Publikationer' på Center for Militære Studiers hjemmeside.

Hvis du vil vide mere om militære øvelser og relationen mellem Vesten og Rusland kan du også læse CMS Rapporterne:

- *Vesten og Rusland - Optioner for samarbejde i en krisetid (2020)*
- *Orden og afskrækkelse - Vestens håndtering af Rusland efter annekteringen af Krim (2017)*

Om CMS

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. På centret forskes i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Kontakt os

E-mail: cms@ifs.ku.dk

Telefon: +45 35 32 40 88

Besøg vores hjemmeside: cms.polsci.ku.dk

Følg os

Facebook: facebook.com/centerformilitaerestudier

Twitter: [@MilStudiesCPH](https://twitter.com/MilStudiesCPH)

LinkedIn: linkedin.com/company/centre-for-military-studies